

**Šluotiniai sausakrūmiai.
Kur rasti šluotą
jiems iššluoti?**

Šluotiniai sausakrūmiai Lietuvoje

Šluotinis sausakrūmis (*Cytisus scoparius* (L.) Link.) yra savitas gana didelės raipsto (*Cytisus* Desf.) genties, prie kurios dabar priskiriama apie 30 rūšių, atstovas. Lietuvoje savaiminių šios genties rūšių nėra, tik kelių rūšių augalai auginami dekoratyviniuose želdynuose ir kolekcijose, bet į šluotinį sausakrūmį jie pagal išorinius požymius labai menkai panašūs. Šalyje gana plačiai paplitęs svetimžemis šluotinis sausakrūmis į Invazinių rūšių Lietuvos Respublikos teritorijoje sąrašą įrašytas 2012 m.

Lietuvoje šluotiniai sausakrūmiai derėti pradeda trečiaisiais arba ketvirtaisiais metais ir dažniausiai išgyvena 10–12 metų, tačiau pavieniai, palankiomis sąlygomis augantys krūmai gali išgyventi daugiau kaip 30 metų.

Šluotinio sausakrūmio pagrindiniai požymiai

Gyvenimo forma – krūmas stačiais arba pagulusiais, nuo pat žemės gausiai šakotais stiebais

Aukštis – 1–3 m, retai iki 5 m

Žiedai – sodriai geltoni, po vieną arba kelis išaugę lapų pažastyse; kai kurių veislių žiedai gali būti rausvai oranžiniai arba rusvai raudoni

Lapai – sudėtiniai, trilapiai, sudaryti iš atvirkščiai kiaušiniškų lapelių, tik ūglių viršūnėse lapai dažnai paprasti ir smulkūs

Vaisiai – iš pradžių žalia, sunokusi beveik juoda, suplota, šviesiais plaukeliais apaugusi ankštis su 2–12, kartais iki 20 žalsvai rudų sėklų

Kitų vietinių ir svetimžemių augalų, kuriuos būtų galima supainioti su šluotiniais sausakrūmiais, Lietuvoje nėra.

Šluotinis sausakrūmis

Šluotiniai sausakrūmiai savaime paplitę Vakarų Europoje, Vidurio ir Rytų Europos ir Skandinavijos pietinėse dalyse. Tiksliai šiaurės rytinė savaiminio arealo riba neaiški. Manoma, kad šluotinio sausakrūmio paplitimo riba eina maždaug per vidurinę Lenkijos dalį, Baltarusijos pietinius ir Ukrainos šiaurinius regionus. Šiauriau šluotinis sausakrūmis yra svetimžemis augalas. Dekoratyviniuose želdynuose, erozijos stabdymo ar kitais tikslais jie buvo auginami daugelyje žemynų ir tapę invaziniais Šiaurės ir Pietų Amerikoje, keliuose Azijos regionuose, pietinėje Afrikos dalyje, Australijoje ir Naujojoje Zelandijoje.

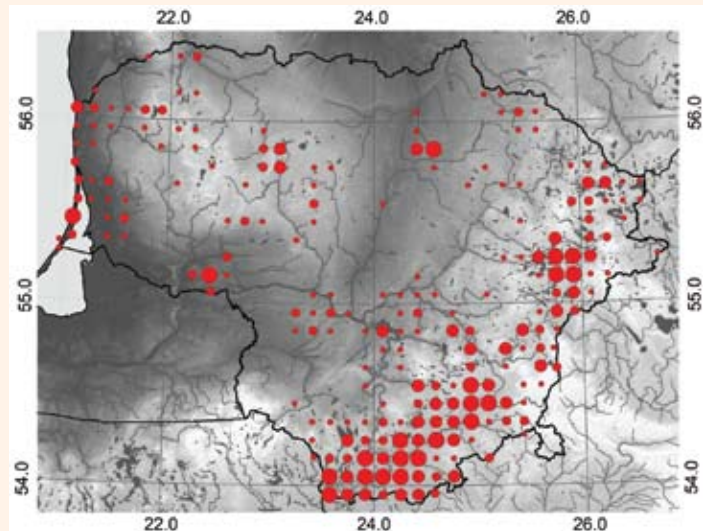
Lietuvoje rūšis pirmą kartą aptikta XIX a. pabaigoje Priekulės apylinkėse (Klaipėdos r.). Nuo XX a. vidurio jie buvo sodinami želdynuose, bet dažniausiai sėjami miškų pakraščiuose, prie kvartaliųjų proskynų, siekiant padidinti pašarų bazę laukiniams gyvūnams.

Šluotiniai sausakrūmiai dažniausiai auga retuose pušynuose, kopų miškuose, miškų pakelėse, pamiškių pievose, smėlynuose. Kartais įsikuria ant geležinkelio sankasų, pakelėse ar kitokiose antropogeninėse buveinėse. Dažnai sudaro didelius ir tankius krūmynus.

Paplitimas

Dabar šluotiniai sausakrūmiai paplitę visoje Lietuvoje, bet nevienodai dažni ir gausūs. Pietinėje ir rytinėje šalies dalyse ir Kuršių nerijoje, kur vyrauja sausi pušynai, jie dažni ir labai gausūs, kitur gerokai retesni, o derlingų dirvožemių regionuose jie reti.

Kova

Šluotinių sausakrūmių plitimą stabdyti, populiacijas kontroliuoti ir jas naikinti palyginti paprasta, tačiau didžiausių sunkumų kyla dėl to, kad jų sėklos dirvožemyje gyvybingos išlieka kelis dešimtmečius. Dėl to šluotinių sausakrūmių naikinimas gali trukti kelerius ar net keliolika metų, o paskui būtina dar kelis dešimtmečius nuolat tikrinti plotus ir stebėti, ar populiacija neatsikuria. Būtina įsidėmėti, kad pradėjus naikinti šluotinius sausakrūmius, naikinimo negalima nutraukti tol, kol kelerius metus iš žemės neišaugs nė vienas naujas augalas.

Mechaninės priemonės

Siekiant kontroliuoti populiacijas ir stabdyti plitimą, šluotinius sausakrūmius geriausia išrauti arba iškasti. Rauti arba kasti geriausia pavasarį, kol augalai dar nežydi arba vos pradeda žydėti. Tada nupjautos biomasės nereikia papildomai apdoroti ir ją galima iš karto naudoti kompostui arba kurui. Jauni augalai lengvai išsirauna, o stambesnių krūmų šaknis galima pakirsti maždaug 10 cm gylyje ir paskui išrauti. Iš giliau esančių šaknų šluotiniai sausakrūmiai paprastai neatželia.

Pjauti antžeminę šluotinių sausakrūmių dalį žoliapjovėmis, krūmapjovėmis ar kitais būdais nepatariama, nes nupjauti individai labai smarkiai šakojasi ir paskui juos būna sunku išrauti arba iškasti.

Cheminės priemonės

Didelius ir tankius sąžalynus galima naikinti herbicidais, tačiau taip naikinti nerekomenduojame, nes jautrioms buveinėms purškimas herbicidais gali padaryti nepataisomos žalos.

Atsakomybė ir teisinis reguliavimas

Šluotiniai sausakrūmiai įrašyti į Invazinių rūšių Lietuvos Respublikos teritorijoje sąrašą. Šiuos augalus auginti, dauginti, jais prekiauti arba mainytis, taip pat sėti arba sodinti gamtoje draudžiama.

Invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo tvarkos aprašas, kuriuo reguliuojamas invazinių rūšių naudojimas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. 352 „Dėl Introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo tvarkos aprašo, Invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo tvarkos aprašo, Invazinių rūšių kontrolės tarybos sudėties ir nuostatų, Introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo programos patvirtinimo“.

Invazinės rūšys naikinamos, vadovaujantis Invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo tvarkos aprašo ir kitų teisės aktų reikalavimais.

Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos atsakingas už invazinių rūšių naudojimo kontrolę šalies viduje. Sankcijos už invazinių rūšių neteisėtą naudojimą ir valdymo priemonių nevykdymą nustatytos Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 304² straipsnyje. Pastebėjus pažeidimą, reikia skambinti tel. 112 arba norint pasikonsultuoti darbo dienomis 9–16 val. tel. 8 700 02 022.

Žemių savininkai ir naudotojai kviečiami saugoti Lietuvos gamtos natūralumą

Šiems invaziniams augalams naikinti nuosavoje arba valdomoje žemėje jokių leidimų nereikia, tačiau būtina laikytis rekomendacijų!

Patarimai

- Neauginkite šluotinių sausakrūmių, įskaitant įvairias jų veisles, gyvais augalais ar jų sėklomis nesidalinkite su kitais asmenimis.
- Jokiu būdu negalima šluotinių sausakrūmių dalių, ypač nukritusių lapų su ankštimis ir sėklomis, išmesti į gamtą.
- Iškastas požemines ir nupjautas antžemines augalų dalis, jeigu jos be ankščių, galima saugiai kompostuoti arba panaudoti kurui.
- Nupjautas antžemines dalis su ankštimis būtina išdžiovinti ir panaudoti kurui arba nukenksminti ne mažiau kaip 30 min. pakaitinus ne žemesnėje kaip 120 °C temperatūroje. Trumpai pakaitintos sėklos nežūsta, jų daigumas netgi pagerėja.
- Išnaikinę šluotinius sausakrūmius, dar kelerius metus stebėkite visą plotą ir naikinkite iš sėklų išdygusius jaunus augalus, kad populiacija vėl neatsikurtų. Šluotinių sausakrūmių sėklos išlieka gyvybingos kelis dešimtmečius, todėl nepamirškite patikrinti tų vietų, kuriose buvo suardytas dirvožemis.
- Jeigu šluotinius sausakrūmius ketinate naikinti chemi-
nėmis medžiagomis, pasitikslinkite, ar nėra ribojimų pasirinktoje teritorijoje jas naudoti (pavyzdžiui, prie vandens telkinių, saugomose teritorijose ir pan.).

Įsidėmėkite

Šluotinius sausakrūmius ir jų gyvybingas dalis Lietuvoje pardavinėti ir platinti bet kokiais tikslais draudžiama

Pastebėję šį augalą gamtoje, įrašykite duomenis į *Biologinės įvairovės informacinę platformą:*

www.biip.lt

Teksto ir nuotraukų autorius – Zigmantas Gudžinskas

 Lietuvos
Respublikos
aplinkos
ministerija

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Parengta vykdant iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamą projektą Nr. 05.5.1-APVA-V-018-01-0012 pagal 2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 5 prioriteto „Aplinkosauga, gamtos išteklių darnus naudojimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos“ 05.5.1-APVA-V-018 priemonę „Biologinės įvairovės apsauga“

Išspausdinta ant visiškai perdirbto popieriaus